

մաս մըն ալ անցաւ Հնդկաստան՝ հոն հաստատուելու համար նոյն այս ԺԸ դարուն, ուր շարունակեցին հոսմ մետաքսի գործը:

Աղա Յովնաջան Յակոբ Գէրաքեանց վաճառականը 1783-ին Սպահանի Մկրտիչ Առաջնորդին գրած նամակով մը կ'իմացնէր թէ՛ «Բումբայի քառասուն երկու խակ (հակ) արբիչում մեր ազգի՝ բառցել ին որ գէր Սուրաթս՝ նաւն կոտորվեց, ապրանքն ծովն ընկաւ»:1)

Այս հարուստ շրջանի ճոխ առեւտուրին մահուան դամբանականը թողունք, որ Շուեւտացի Fred. Hasselquist գրէ.

«Պարսկական առեւտուրը, Թահմազ Ղուլի Պանի թագաւորութենէն ի վեր (Շահ Նատիր 1736-1747) բոլորովին փճացած ըլլալով, անդլիացիները եւ հոլանտացիները, որոնք Սպահան կը գտնուէին, հազիւ կրցան կեանքերնին ազատել եւ ստիպուեցան թողուլ, որ իրենց ստացուածքն ու տուները կողոպտուին, երբ դահոյն մրցակիցները քանի մը ան-

գամ քաղաքը իրենց զօրքերով կողոպտուի մատնեցին: Նախապէս Պարսկաստանէն Հալէպ կուգար 1000 հակ լաւագոյն մետաքս, որ Քրանկները Եւրոպա կը ղրկէին, իսկ փոխարէն Պարսկաստան կը ղրկուէին մեծ քանակութեամբ կերպաս եւ Եւրոպական ուրիշ ապրանքներ: Այս առեւտուրը այժմ բոլորովին կանգ առած է: Նախապէս քանի մը հարուստ կարաւաններ Ձմիւռնիա կուգային Պարսկաստանէն: Անոնք ալ այժմ չեն տեսնուիր, ոչ ալ Պասրայի ճամբով Պարսկաստանի հետ առեւտուրը կը շարունակուի: Եւ այս ամէնը՝ անոր համար, որ նախկին արեւելեան ամենազօրաւոր թագաւորութիւններէն մին եղող այս (Պարսից) պետութիւնը բոլորովին կործանած է, մասամբ Թահմազ Ղուլի Պանի բռնակալութեամբ, եւ մասամբ ալ այն կուսակցական կռիւներուն պատճառով, որոնք իր մահէն վերջ թաղին համար մրցեցան»:2)

1) Պատ. Նոր Զուգայու, էջ 189:

2) Voyages and Travels in the Levant 1749-52.— London, 1766, p. 399-400: